

Hành trình Singapore chuyển đổi số xây dựng quốc gia thông minh và hàm ý cho Việt Nam

PHẠM MẠNH HÙNG*

BÙI KHẮC LINH**

Tóm tắt: Singapore đã từng nổi tiếng với câu chuyện hóa rồng từ một làng chài nghèo đói chỉ trong vòng một thế hệ kể từ khi tách khỏi Malaysia trở thành quốc gia độc lập năm 1965. Ngày nay, trước bước chuyển lớn của thời đại 4.0, quốc gia này đã và đang tiến hành quyết liệt công cuộc chuyển đổi số để trở thành quốc gia thông minh đầu tiên trên thế giới với những quyết sách và bước đi rất bài bản, đặc sắc với mục tiêu cao nhất mang lại tiện ích tốt nhất cho cuộc sống của người dân, hỗ trợ và tạo điều kiện thuận lợi cho doanh nghiệp chuyển đổi số để đón nhận cơ hội kinh tế mới. Chính phủ Singapore thực hiện chuyển đổi số theo lộ trình cụ thể, thực thi dứt khoát với kết quả rõ ràng để người dân và doanh nghiệp có thời gian làm quen, thích ứng và ngày càng tin tưởng vào hành trình chuyển đổi số. Chính vì vậy, hành trình chuyển đổi số của Singapore đã lôi cuốn được sự tham gia nhiệt thành của toàn bộ hệ thống, doanh nghiệp cùng đông đảo người dân và do vậy, đã đạt được những kết quả tuyệt vời. Đến nay, trong khi nhiều nước vẫn còn đang bàn thảo về chính phủ số, kinh tế số, xã hội số, thì người dân, doanh nghiệp Singapore đã và đang tận hưởng thành quả ngọt ngào của công cuộc chuyển đổi số mang lại, Singapore đang dần hiện thực hóa tham vọng trở thành quốc gia thông minh đầu tiên trên thế giới.

Từ khóa: Cách mạng công nghiệp 4.0, chuyển đổi số, quốc gia thông minh, Chính phủ số, Singapore, Việt Nam.

Giới thiệu

Singapore là một hình mẫu điển hình về chuyển đổi số để đất nước tiến cùng thời đại 4.0 của thế giới. Đến nay, doanh nghiệp Singapore đã và đang tận hưởng thành quả ngọt ngào của công cuộc chuyển đổi số mang lại. Singapore vượt cả Nhật Bản và Hàn Quốc để đứng đầu trong Bảng

Chỉ số chuyển đổi số châu Á năm 2018 của Economist Intelligence Unit¹. Hành trình chuyển đổi số của Singapore khởi đầu với việc số hóa, xây dựng cơ sở dữ liệu trên hệ thống máy tính ở thập kỷ 1990. Năm 2000, 90% dịch vụ công của Singapore được cung cấp trực tuyến. Năm 2010, Singapore đã cung cấp dịch vụ công tích hợp.

* Viện Kinh tế và Chính trị Thế giới

**Viện Kinh tế và Chính trị Thế giới, Tư vấn trưởng Công ty nghiên cứu thị trường Devincii Việt Nam

¹ The Economist Intelligence Unit The Asian Digital Transformation Index 2018 <http://www.connectedfuture.economist.com/wp-content/uploads/2018/12/ADTI-whitepaper.pdf>

Mốc đột phá là vào tháng 11 năm 2014 khi Thủ tướng Lý Hiển Long khởi động sáng kiến xây dựng quốc gia thông minh trong 10 năm với ba trụ cột chính là kinh tế số, chính phủ số và xã hội số. Một điểm mốc quan trọng khác là tháng 5/2017, Singapore thành lập Văn phòng Chính phủ số và Quốc gia thông minh (Smart Nation and Digital Government Office) tạo nên sự thống nhất, đồng bộ và thông suốt trong chỉ đạo và vận hành và do vậy, đẩy nhanh hành trình chuyển đổi số của Singapore.

Giờ đây, Singapore đang trên hành trình chuyển đổi số, còn rất nhiều việc phải hoàn thành và không ít thách thức đang ở phía trước, nhưng với những gì đã làm, những kết quả đã đạt được cho thấy Singapore đã và đang hiện thực mục tiêu trở thành quốc gia thông minh đầu tiên trên thế giới với những yếu tố rất đặc sắc.

Trên tinh thần tìm kiếm kế sách hay để Việt Nam chuyển đổi số tiến cùng thời đại 4.0, bài viết phân tích những điểm đặc sắc trong hành trình Singapore chuyển đổi số xây dựng quốc gia thông minh và đưa ra một số gợi mở cho Việt Nam.

1. Chuyển đổi số để mang lại cuộc sống tốt đẹp cho người dân

Chính phủ Singapore dẫn dắt và giữ vai trò then chốt trong công cuộc chuyển đổi số để mang lại cuộc sống tốt đẹp, tiện ích cho người dân, biến Singapore trở thành nơi đáng sống, nơi làm việc và giải trí tuyệt vời. Với mục tiêu đầy tham vọng và hợp lòng dân, Singapore đã huy động cả hệ thống vào cuộc, quy tụ các chuyên gia công nghệ tầm cỡ, các nhân tài ưu tú, các doanh nghiệp và người dân chung tay xây dựng Chính phủ số. Người dân tham gia hầu hết các khâu làm nên sản phẩm và dịch vụ số với quy trình năm bước chặt chẽ: i) Khảo sát và lấy ý kiến người dân; ii) Thử nghiệm từ việc sử dụng của người dân; iii) Đánh giá các khiếm khuyết; iv) Thiết kế lại; và v) Hoàn thiện việc số hóa dịch vụ.

Chính phủ xây dựng 11 hành trình dịch vụ với những tiện ích thiết yếu của người dân từ lúc chào đời cho đến khi về già. Việc thực hiện số hóa dữ liệu công dân từ lúc chào đời bao gồm: Các thủ tục đăng ký khai sinh; Đăng ký dịch vụ y tế, chăm sóc sức khỏe; Nhu cầu học tập; Nhu cầu việc làm, và những dịch vụ chăm sóc đặc biệt cho người cao tuổi... Tất cả đều được thực hiện một cửa, do vậy, vừa tiết kiệm chi phí, thời gian và công sức, đồng thời thay đổi nhận thức, thói quen và cách làm việc của cán bộ. Điển hình như ứng dụng "Cuộc sống Singapore" (LifeSG) đã nhận được sự quan tâm và tham gia nhiệt thành của đông đảo người dân. Dịch vụ số này tích hợp hơn 40 dịch vụ tiện ích như đăng ký giấy khai sinh, trợ cấp trẻ em, tìm trường học tối ưu, thông tin về các chương trình, các ưu tiên dành cho người cao tuổi, về việc làm, các khóa học phát triển kỹ năng, cập nhật các chương trình phúc lợi mới nhất của Chính phủ...

Không dừng ở đó, nhằm gia tăng sự sẵn sàng tiếp nhận sản phẩm và dịch vụ số cho toàn dân, không để ai bị bỏ lại phía sau, kể cả người cao tuổi, Singapore đã triển khai Chương trình "Tiến tới số hóa" dành cho người cao tuổi giúp họ biết sử dụng các sản phẩm, dịch vụ số với mục tiêu đem đến một cuộc sống đầy đủ thông tin, tiện ích và hài lòng. Gia tăng sự sẵn sàng tiếp nhận sản phẩm số và dịch vụ số đối với giới trẻ là việc không dễ dàng chút nào, với người cao tuổi thì càng khó khăn và thách thức hơn nhiều. Nhưng, Chính phủ Singapore đã và đang làm quyết liệt và rất bài bản, thậm chí Singapore còn triển khai chương trình "một kèm một" để trang bị cho người cao tuổi kỹ năng sử dụng các sản phẩm và dịch vụ số.

2. Chú trọng hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ chuyển đổi số

Singapore là một trong số những nước đi đầu về chăm lo và hỗ trợ doanh nghiệp chuyển đổi số, không đơn thuần chỉ dừng lại ở tạo môi trường thuận lợi rồi để mặc doanh nghiệp trôi nổi theo dòng xoáy của thời đại 4.0, Chính phủ lập

23 bản đồ chuyển đổi số chỉ đường cho 23 ngành gồm cả lĩnh vực công nghiệp và dịch vụ, bao phủ hầu hết các ngành chính, chiếm 80% GDP quốc gia². Các bản đồ này gồm kế hoạch tăng trưởng và gia tăng năng lực cạnh tranh với sự hỗ trợ của bốn trụ cột là năng suất lao động, việc làm và kỹ năng, đổi mới sáng tạo, thương mại và quốc tế hóa. Cụ thể hơn, các bản đồ vạch ra các chiến lược và ưu tiên chính, giải đáp các vấn đề như làm thế nào để tăng năng suất lao động? Đây là những kỹ năng thiết yếu trong tương lai? Làm thế nào để doanh nghiệp gia tăng xuất khẩu sản phẩm và dịch vụ?

Nhằm tạo tiếng nói và nhận thức chung trong cộng đồng sản xuất về cơ hội và thách thức của cuộc CMCN 4.0, Singapore xây dựng Chỉ số sẵn sàng công nghiệp thông minh (Smart Industry Readiness Index). Đây là công cụ để các doanh nghiệp tự đánh giá về hoạt động sản xuất và mức độ sẵn sàng của mình. Chỉ số gồm Khung tham chiếu và các công cụ giúp các nhà sản xuất bất kể lớn nhỏ và ngành công nghiệp biết cách khởi đầu, xác định quy mô và duy trì hành trình chuyển đổi sản xuất của mình thế nào cho phù hợp. Doanh nghiệp sử dụng Chỉ số để thiết kế lộ trình cải tiến, đưa ra giải pháp, để đánh giá và sàng lọc các sáng kiến, đánh giá mức độ tiến triển. Chỉ số sẵn sàng công nghiệp thông minh còn đảm nhiệm vai trò như là tiếng nói chung giữa doanh nghiệp, nhà cung cấp công nghệ, đối tác hay các nhà cung ứng.

Singapore đã rất đúng và trúng khi huy động nguồn lực để hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ trong nâng cao năng lực chuyển đổi số, bởi lẽ chuyển đổi số kinh tế thành hay bại, thắng hay thua quyết định chủ yếu ở doanh nghiệp. Hơn nữa, các doanh nghiệp vừa và nhỏ thường hạn chế về nguồn lực và ít có điều kiện để chuyển đổi số. Chính phủ hỗ trợ về tài chính, tư vấn, đào tạo

nhân lực để nâng cao năng lực chuyển đổi số cho doanh nghiệp vừa và nhỏ. Một loạt các dự án hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ được triển khai. Dự án SME Go Digital, Dự án SME Digital Tech Hub giúp các doanh nghiệp vừa và nhỏ ứng dụng công nghệ số trong tiếp cận thị trường mới, nâng cao năng suất và hiệu quả hoạt động. Dự án “Start Digital” hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ đào tạo nhân lực về tiếp thị kỹ thuật số, thanh toán điện tử, an ninh mạng trong vòng 18 tháng. Doanh nghiệp được miễn học phí trong sáu tháng đầu và giảm học phí thời gian còn lại.

Singapore còn bố trí các chuyên gia giàu kinh nghiệm tư vấn miễn phí từ A đến Z cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ thực hiện chuyển đổi số, xây dựng các nền tảng số để tiếp nhận, xử lý, trả kết quả hồ sơ cho doanh nghiệp, để doanh nghiệp tiếp cận thông tin về đất đai, quy hoạch một cách công khai, chi tiết và hoàn toàn miễn phí.

Chính sự nhanh nhạy đón đầu các cơ hội một cách sáng tạo nhất, nhanh chóng và quyết liệt nhất với những cách thức nhiều khi rất phi truyền thống, Singapore hưởng lợi lớn từ lợi thế của người tiên phong. Quả đúng như nhận định của Michael Porter rằng sáng tạo và cải cách là huyết mạch của sự tăng trưởng của các quốc gia tiên tiến trên thế giới. Bởi vậy, chẳng có gì đáng ngạc nhiên khi Singapore xếp thứ 2/63 nước chỉ sau Mỹ về năng lực cạnh tranh số toàn cầu năm 2020 theo xếp hạng của IMD³. Singapore cũng được Ngân hàng Thế giới đánh giá có môi trường kinh doanh tốt nhất trong nhiều năm liên tục.

3. Chuyển đổi dứt khoát với kết quả rõ ràng

Singapore không chỉ chú trọng hoạch định chính sách kỹ lưỡng mà còn đặc biệt chú trọng thực thi, “thực thi là tối quan trọng”. Chính phủ không chỉ đảm bảo đầy đủ các định chế hỗ trợ việc thực thi chính sách hiệu quả mà còn đặc biệt

2 Pin Fen Fong (2019): Industry 4.0 for Developing Countries: Strategy and Implementation, p.21. United Nations Industrial Development Organization, 2019. Report from the 1st Regional Conference on Industrial

Development: Unlocking the Potential of Industry 4.0 for Developing Countries - Asia Pacific. Vienna, Austria.
3 The IMD World Digital Competitiveness Ranking 2020, P. 24, file:///D:/digital_2020.pdf

chú trọng tuyển chọn những người đứng đầu các dự án chuyển đổi số, đều là những người tài, các chuyên gia giàu kinh nghiệm về công nghệ và có tầm nhìn chiến lược. Đây là yếu tố quan trọng mang lại thành công của Singapore trong công cuộc chuyển đổi số. Thực tế cho thấy nhiều nước hoạch định chính sách tốt nhưng do thiếu các định chế hỗ trợ thực thi hiệu quả và các tư lệnh tài năng tâm huyết nên chính sách thường không được thực thi đến nơi đến chốn, thậm chí không được thực hiện, chỉ tồn tại trên giấy tờ.

Singapore đặt ra các lộ trình chính mỗi năm, tập trung vào các lĩnh vực cụ thể để cải tiến và số hóa. Hành trình chuyển đổi số được thực hiện theo từng bước với lộ trình rõ ràng để người dân và doanh nghiệp có thời gian làm quen và dần thích ứng. Các sản phẩm và dịch vụ số liên tục được cải tiến để hoàn thiện hơn. Khi phát sinh vướng mắc giữa Chính phủ và người dân, kể cả những vấn đề nhỏ nhất trong “hành trình dịch vụ” số hóa phải được giải quyết luôn và ngay.

Singapore còn tận dụng những cơ hội xuất hiện trong Đại dịch Covid 19 để tăng tốc chuyển đổi số nhằm một mặt kiểm soát, giảm thiểu hậu quả của đại dịch, mặt khác, nhằm nhanh chóng cán đích trở thành quốc gia thông minh đầu tiên trên thế giới. Chính phủ Singapore đã dành hơn 500 triệu SGD⁴ để hỗ trợ các doanh nghiệp và người dân đẩy nhanh chuyển đổi số trong giai đoạn dịch bệnh nhằm giảm thiểu tác động cuộc khủng hoảng này. Kết quả là, theo báo cáo của Microsoft, có tới 73% doanh nghiệp Singapore cả quy mô vừa và lớn đã đẩy nhanh tốc độ số hóa theo nhiều cách khác nhau để ứng phó với đại dịch⁵, từ việc đưa ra các sản phẩm kỹ thuật số, thanh toán kỹ thuật số đến thương mại điện tử và tự động hóa. Singapore được đánh giá là một trong những nước kiểm soát dịch Covid-19 tốt

nhất thế giới. Cũng bởi vậy mà Diễn đàn kinh tế thế giới chọn Singapore thay vì Thụy sĩ tổ chức Hội nghị thường niên năm 2021⁶.

4. Một số hàm ý cho Việt Nam

Đối với Việt Nam hiện nay, trước bước chuyển lớn của thời đại 4.0, lợi thế đồng thời cũng là thách thức lớn nhất đối với chúng ta hiện nay là lời giải bài toán nguồn nhân lực kỹ năng phù hợp, nhân tài số với tinh thần đổi mới sáng tạo hơn là công nghệ. Bởi lẽ chỉ có công nghệ số tiên tiến mà không có nguồn nhân lực, nhân tài sẵn sàng cho chuyển đổi số thì việc xây dựng quốc gia số mới chỉ ở dạng tiềm năng, có khi còn “tiền mất tật mang”. Kinh tế học đã chỉ rõ trong hàm sản xuất của bất kỳ mô hình tăng trưởng nào, nguồn nhân lực là nhân tố đầu vào đặc biệt quan trọng, do đó, trong công cuộc chuyển đổi số, yếu tố con người đóng vai trò then chốt. Bởi vậy, phát triển công nghệ số và phát triển nguồn nhân lực, nhân tài cần có sự song hành, thậm chí phát triển nguồn nhân lực kỹ năng, nhân tài công nghệ số phải đi trước một bước.

Để làm cách mạng chuyển đổi số thành công, tiến quân vào thời đại 4.0 đưa đất nước phát triển bứt phá, bắt kịp các nước phát triển thì số đông nhân lực cần được trang bị kiến thức, kỹ năng phù hợp, nhất là phải có các tư lệnh chuyển đổi số tài năng cùng đội ngũ chuyên gia, kỹ sư công nghệ số tinh nhuệ với tinh thần đổi mới sáng tạo, quả cảm tiên phong, đầu đầu trong suy nghĩ, quyết đoán trong hành động biết dùng trí tuệ toàn cầu trong phát triển và ứng dụng công nghệ trí tuệ nhân tạo để giải quyết các bài toán đất nước và toàn cầu.

4 Theo Financial Times: Covid-19 accelerates Singapore's digital push: <https://www.ft.com/content/c59cc1b6-a4cc-484e-b76b-407cdd4341b4>

5 VietTimes (2020): <https://www.viettimes.vn/73-doanh-nghiep-singapore-muon-tang-toc-so-hoa-post138144.html>

6 Báo Tin tức – TTXVN (2020): <https://www.baotintuc.vn/the-gioi/wef-chuyen-dia-diem-to-chuc-hoi-nghi-thuong-nien-2021-20201208062913174.htm>

Chúng ta không thể có được đội ngũ tinh hoa cốt cán này bằng sự hô hào mà khi và chỉ khi chúng ta thực tâm trọng dụng hiền tài, tạo môi trường thuận lợi cho hiền tài xuất hiện, phát huy tài năng, giao cho họ trọng trách và nhiệm vụ xứng tầm, cho họ không gian đủ rộng để phát huy hết tài năng và sở trường, toàn tâm toàn ý vì một Việt Nam hùng cường trong thời đại 4.0, bằng không chúng ta sẽ bị động theo thời đại 4.0. Bởi lẽ, cũng như thủy thủ giỏi không lớn lên trong bồn tắm, mà là trong bão tố. Chiến binh giỏi không sinh ra trên quân hàm, họ sinh ra trên chiến trường.

Kết luận

Công cuộc chuyển đổi số của Singapore do Chính phủ dẫn dắt và giữ vai trò then chốt với sự vào cuộc của cả hệ thống, sự ủng hộ nhiệt thành và tham gia tích cực của người dân, doanh nghiệp. Chính phủ và doanh nghiệp hợp tác khai thác triệt để công nghệ tiên tiến và không ngừng đổi mới sáng tạo để mang lại sự tiện ích cho cuộc sống của người dân, cơ hội mới cho doanh nghiệp. Chính phủ chú trọng hỗ trợ, tạo điều kiện thuận lợi cho doanh nghiệp vừa và nhỏ chuyển đổi số thích ứng với thời đại 4.0. Đặc biệt, sự chuyển đổi dứt khoát theo từng bước với lộ trình và kết quả rõ ràng không chỉ để người dân và doanh nghiệp làm quen và dần thích ứng mà quan trọng hơn làm cho người dân, doanh nghiệp

ngày càng vững tin vào sự lãnh đạo của Chính phủ Singapore trong công cuộc chuyển đổi số, tin rằng đó chính là con đường dẫn Singapore tới sự thịnh vượng trong kỷ nguyên số này.

Giới lãnh đạo đất nước Singapore đúng là có thực tài, trí tuệ của họ đạt mức cao theo chuẩn mực của nhà chính trị học Niccolò Machiavelli⁷, họ không những nhìn xa trông rộng, tham vọng lớn, quả cảm tiên phong trong công cuộc chuyển đổi số để đất nước tiến cùng thời đại 4.0 mà còn rất biết dùng người tài. Họ là bậc thầy về “chủ nghĩa thực dụng chiến lược” (Strategic Pragmatism), rất linh hoạt và sáng tạo, không bị ràng buộc bởi bất kỳ khuôn mẫu nào mà sẵn sàng thay đổi để thích ứng với thời cuộc nhằm mang lại điều tốt đẹp cho người dân và vì sự thịnh vượng của đất nước.

Kinh nghiệm chuyển đổi số của Singapore quả là rất đặc sắc và kỳ diệu song không phải là “bài văn mẫu” hay ồ ạt đa năng cứ cắm vào là chạy và do vậy, cần áp dụng với sự sáng tạo và khôn ngoan. Với tinh thần tiên phong quả cảm, khí thế quyết liệt, thần tốc và chuyên nghiệp, chúng ta đã làm nên kỳ tích trong kiểm soát Đại dịch Covid 19 khiến cả thế giới nể phục và vì vậy, chúng ta có quyền để tin rằng tinh thần ấy, khí thế ấy tiếp tục được phát huy trong công cuộc chuyển đổi số để đất nước tiến cùng thời đại 4.0♦

Tài liệu tham khảo:

1. CIEM (2018): *Tác động CMCN 4.0 đến phát triển nguồn nhân lực của Việt Nam*, Chuyên đề số 10, tr.6.
2. Hồ Tú Bảo (2019): *Nguồn nhân lực số và kỹ năng lao động mới*, chương 7, tr.333, trong Cuốn sách “Việt Nam thời chuyển đổi số”. NXB Thế giới, Hà Nội, 2019.

7 Niccolò Machiavelli (2015): “Quân vương - Thuật cai trị”. Nxb. Lao động, Hà Nội, 2015, tr. 177.

3. James McKew (2019): “Preparing today’s workforce for tomorrow”, <https://hrmasia.com/preparing-todays-workforce-for-tomorrow/>
4. Michael Fung (2020): *Developing a Robust System for Upskilling and Reskilling the Workforce: Lessons from the SkillsFuture Movement in Singapore*, Chapter 39, P.323. B. Panth and R. Maclean (eds.): *Anticipating and Preparing for Emerging Skills and Jobs*, Education in the Asia-Pacific Region: Issues, Concerns and Prospects 55, 2020.
5. Pin Fen Fong (2019): *Industry 4.0 for Developing Countries: Strategy and Implementation*, p.20. United Nations Industrial Development Organization, 2019. Report from the 1st Regional Conference on Industrial Development: Unlocking the Potential of Industry 4.0 for Developing Countries – Asia Pacific. Vienna, Austria.
6. The Economist Intelligence Unit *The Asian Digital Transformation Index 2018* <http://www.connectedfuture.economist.com/wp-content/uploads/2018/12/ADTI-whitepaper.pdf>
7. The World Economic Forum (2018): *Readiness for the Future of Production Report 2018*, p.214 - 215, http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf
8. Trần Đình Thiên (2019): *Kinh tế số*, chương 4, tr.217, trong Cuốn sách “Việt Nam thời chuyển đổi số”. Nxb. Thế giới, Hà Nội, 2019.
9. Võ Trí Thành (2019): *Cải cách thể chế, xây dựng nhà nước pháp quyền hiệu lực, hiệu quả*, chương 9, 426, trong Cuốn sách “Việt Nam thời chuyển đổi số”. Nxb. Thế giới, Hà Nội, 2019.

Thông tin tác giả:

TS. PHẠM MẠNH HÙNG Viện Kinh tế và Chính trị Thế giới
Th.S. BÙI KHẮC LINH Viện Kinh tế và Chính trị Thế giới
Và Tư vấn trưởng Công ty nghiên cứu thị trường
Email: Devincii Việt Nam
manhhungphamvp@yahoo.com